

Törvénytelen eljárás

MÉSZÁRLÁS A hatóságok még a diszkriminatív szabályokat sem tartották be a „hontalan” zsidók kitoloncolásakor 1941-ben.

CZENE GÁBOR

A német megszállás és 1944 tavaszának eseményei előtt az egyik legsúlyosabb atrocitás a Magyarországon élő zsidóság ellen a Kamenyec-Podolszkijnál történt mézszárlás volt – állapítja meg a Páva utcai Holokauszt Emlékközpont honlapján közölt tájékoztató.

A KEOKH (Külföldiekkel Ellenőrző Országos Központi Hatóság) által összegyűjtött, majd Kőrösmezőre internált körülbelül 18 ezer „hontalan” zsidót a magyar hatóságok először a magyar katonai közigazgatás alatt lévő Galíciába vitték, majd ezután tolták át őket a német fennhatóság alatt lévő Ukrajnába, hadműveleti területeire. Az SS Kamenyec-Podolszkij közelében, 1941. augusztus 27–28-án, helyiekkel együtt közvetlen közelről leadott tarkólövessel végezte ki a védtelen áldozatokat. A magyarországi áldozatok számát 10-14 ezerre teszik. Az események feltárása – olvasható az ismertetőben – mind a mai napig hiányos.

A kőrösmezői deportálások és a kamenyec-podolszkiji tömegmészárlás nyolcvanadik évfordulóján Ne küldjenek egy idegen országba címmel tartottak megemlékező konferenciát a Páva utcában. Stark Tamás történész előadásában kitért arra, hogy 1919 őszétől kezdve többször felvetődött a „galíciai zsidók” kitelepítésének terve, de pontosan senki nem fogalmazta meg, ki tekinthető hontalannak, korabeli szóhasználattal élve: „idegenhonos zsidófajúnak”. Stark Tamás az akkori viszonyok érzékeltetésére Rejtő Jenő 1940-ben írt ismert könyvéből. Az elátkozott parthól idézett: „Senki Alfonzról csak annyit, hogy a világ valamennyi államából örök időkre kiutasították, és így már régóta csak a legnagyobb titokban tartózkodhatott a földön. Főként éjszaka. (...) Ő maga büszkén vallotta, hogy »szülőföld nélküli«, mert egy bennszülött kenuban jött a világra Colombo közelében, és szüleitől valamennyi környező állam megtagadta a gyermek anyakönyvezését. Egy

FOTÓ: UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM/SPITZ GYULA

A magyarországi áldozatok számát 10-14 ezerre teszik

örmény gőzösön keresztelték, de ez az állam időközben megszűnt. Rendőrségi szakértők szerint közigazgatási úton egy másik halygóra kellene továbbítani.” (Rejtő Jenő a holokauszt áldozataként, munkaszolgálatosként halt meg.)

Kovács Tamás történész, a Páva utcai emlékközpont igazgatója is beszélt arról, mennyire összetett kérdés annak megítélése, ki számított magyar állampolgárnak, ebből következően pedig az, hogy ki nem számított annak. Gellért Ádám nemzetközi jogász, történész, a Clio Intézet társvezetője – aki kutatásai alapján mintegy 20 ezerre becsülte az 1941-ben elhurcoltak számát – állította, hogy a „súlyosan törvénytelen eljárás” elszenvedői legnagyobb részben nem hontalanok voltak, hanem magyar vagy más állampolgársággal rendelkező, menekültnek nem tekinthető személyek.

A konferencián felidéztek: Teleki Pál miniszterelnök is megígérte, hogy soha nem fognak túllépni a törvényes formákon. Gellért Ádám

azt javasolta: mindenki legyen óvatos, ha ilyesmit hall egy közigazgatási vezetőtől vagy egy politikustól. A magyar történelemben sokszor elhangzott már hasonló kijelentés, és mindig tragédia lett a vége.

Az 1941-es események feltárása mind a mai napig hiányos.

Szakály Sándor történész, a VERITAS Történetkutató Intézet főigazgatója nagy tiltakozást váltott ki 2014-ben, amikor „idegenrendészeti eljárásnak” minősítette a Kamenyec-Podolszkijba történt deportálást. (A botrány kitörése után Szakály Sándor megkövette azokat, akiket megbántott.) Gellért Ádám ezzel szemben hangsúlyozta, hogy nem pusztán erkölcsileg, morálisan elítélendő cselekedetről van szó, hanem olyan intézkedésről, amely még az akkori diszkriminatív szabályoknak sem felelt meg. A hatóságok semmilyen formális jogi szabályt nem tartottak be, ugyanúgy egy jogtalan eljárás tevélegyes részeseivé váltak, mint ahogy 1944-ben is.

Az 1941-ben történeteket – jegyezte meg Gellért Ádám – nem követte felelősségre vonás.

TRAGÉDIA

GELLÉRT ÁDÁM:

„Az eljárás elszenvedői legnagyobb részben nem hontalanok voltak”